

Matei VIȘNIEC

Fiction-Ltd

Un secol de ceață

roman

POLIROM

2021

Cuprins

Partea I.

Minodora 5

Partea a II-a.

Răul are întotdeauna un frate geamăn465

— Când ați început să le cereți pacienților dumneavoastră să vă povestească visele?

— Cred că prin 1935 sau cam așa ceva. Bineînțeles, m-am lăsat inspirat de Freud. Citisem *Interpretarea viselor*, precum și multe dintre articolele sale, știam ce încerca să obțină *Doktor* Freud prin terapia sa. Eu nu aveam însă ambiții foarte mari, nu am încercat să-i psihanalizez pe pacienții mei. Și nici nu credeam că prin psihanaliză ar putea fi vindecate unele boli mintale. Totul a pornit de fapt de la un pacient pe nume Johan. Prenumele ăsta este de origine ebraică, e de fapt o variantă prescurtată a lui *Yehohaban*, ceea ce înseamnă „Dumnezeu iartă“. Acest Johan era un om tare ciudat, n-am știut niciodată în ce categorie să-l plasez. Cred că suferea de dublă personalitate, dar era și maniaco-depresiv. Avea perioade de turbulență când râdea în hohote și altele de totală cufundare în sine. Când am început eu să lucrez în spital, Johan se afla deja acolo, era unul dintre cei mai vechi pacienți... Refuza să vorbească, dar avea privire inteligentă. Când l-am consultat prima dată, am încercat să-l fac să-mi răspundă la întrebări altfel decât dînd din cap sau din mîină. L-am întrebat: „Johan, vrei să mergem în grădină să fumăm împreună cîte o țigară?“, „Vrei să mergem împreună să dăm o tură prin oraș?“, „Vrei să-ți aduc ceva de citit?“, Johan mă privea cu ochii măriți de uimire, se gîndea probabil: „Ce vrea doctorul ăsta de la mine?“, pacienții spitalului erau toți obișnuiți cu alte metode... Cred că i-am pus atunci vreo zece întrebări de genul acesta lui Johan, întrebări *incitative*, doream de fapt să-l stimulez să se deschidă,

să iasă din cochilia sa. L-am întrebat chiar dacă nu cumva dorea să-mi spună ceva în mod special, la ureche. „Vrei să-mi povestești ce ai visat azi-noapte, Johan?“ Această întrebare a declanșat de fapt totul. Pe moment Johan nu a răspuns nimic, dar a doua zi, când am venit la spital și am ajuns în fața cabinetului meu, l-am găsit pe Johan lângă ușă. „Vreau să vă povestesc ce am visat“, mi-a spus. Acestea au fost primele cuvinte pronunțate de Johan de când se afla în spital, de mai bine de trei ani. L-am invitat înăuntru, am închis ușa, m-am așezat la biroul pe care aveam zeci de fișe și de hârțoage, am deschis un caiet și i-am spus: „Ia loc“. Eu eram așezat pe un scaun foarte comod, un fel de jilț cu spătar înalt și cu brațe largi. Exact același tip de scaun se afla și în fața biroului, acolo îi invitam de obicei să se așeze pe interlocutorii mei, pe vizitatori, pe toți cei cu care aveam treabă. Dar Johan nu a vrut să se așeze pe acel scaun comod, poate prea comod... Am observat imediat acest lucru. Johan s-a uitat în jur, a pus ochii pe un taburet aflat într-un colț al cabinetului, l-a luat, a împins scaunul cel impozant cât mai departe de el și s-a așezat pe taburet. Mi-a povestit apoi visele sale timp de șase ani, pînă la moartea sa.

— Ce vîrstă avea Johan când a murit?

— A murit prin 1940, cred că avea vreo 60 de ani.

— Și i-ați notat toate visele?

— Da, am notat tot.

— Deci Johan a fost deschizătorul de drum...

— Da, așa a început totul. Johan venea în fiecare dimineață. Mă aștepta în fața ușii, fără să spună nimic, iar eu știam ce dorea. Îl invitam înăuntru, unde se așeza imediat pe taburet. Când am văzut că Johan prefera taburetul, și nu scaunul cel impozant, de fiecare dată când plecam seara acasă și închideam cabinetul aveam grijă să las taburetul în fața biroului. Probabil că Johan a apreciat acest lucru, faptul că transformasem opțiunea sa pentru taburet într-un fel de regulă. Pentru că apoi absolut toți pacienții care au venit să-mi povestească visele s-au așezat întotdeauna pe

acel taburet. Și, în mod ciudat, toți s-au simțit *bine* așezați acolo.

— Și de ce credeți că toți au preferat taburetul?

— Cred că taburetul îi intimida mai puțin decât jilțul. Taburetul le permitea să fie rapizi, să se așeze repede și să se ridice repede. În orice caz, mi-am dat seama atunci că un eventual divan nu mi-ar fi folosit la nimic. Probabil că nici unul dintre bolnavii care veneau să-mi povestească repede visele n-ar fi acceptat să se întindă pe un divan. Ceea ce le propuneam eu, de fapt, era un fel de *debarasare* rapidă de angoasele nopții. Ședințele nu durau mult, cinci minute, maximum zece minute... Nici un pacient nu mă obliga să-l ascult mai mult de zece minute, deși eu le-aș fi acordat mai mult timp dacă mi-ar fi cerut-o. Nu-mi dau seama nici astăzi cum de s-a creat acea complicitate între noi. Era ca și cum visele ar fi fost într-o situație de fragilitate, pe cale de a se evapora din mințile lor. Și atunci toți veneau să mi le povestească repede, cred că în medie fiecare își povestea visul în numai șase sau șapte minute. Iar după ce-și povesteau visele, toți plecau oarecum ușurați, ca și cum li s-ar fi dat permisiunea de a le uita și de a începe o nouă zi...

— Câți pacienți puteați primi pe zi?

— Cam cincisprezece, cel mult douăzeci. De fapt, totul dura cam două ore, două ore și jumătate. Toată lumea știa că eram punctual, ajungeam la ora nouă fix. În acei ani aveam o asistentă pe nume Ludmila, era și maseuză. Ludmila mi-a fost de mare ajutor, prin mâinile ei circulau niște energii pozitive sublime, era suficient să pună mâna pe umărul cuiva sau pe creștetul cuiva și se producea un miracol, oamenii se linișteau, se simțeau brusc mai bine, mai buni... Ludmila îmi pregătea în fiecare dimineață câte o cafea și avea grijă să nu se producă nici o busculadă la ușă. În general, pe la ora unsprezece dimineața ședințele astea scurte se încheiau, toată lumea pleca mulțumită la diverse activități...

— Câți pacienți aveați în general în acei ani în spital?

— Pînă să înceapă războiul am avut o capacitate de o sută cincizeci de paturi. Apoi, timp de un an, ne-am transformat în spital militar. Iar după 1943 am redevenit un spital special, pentru că am primit exclusiv ofițeri și soldați total zdruncinați mintal din cauza celor trăite pe front.

— Dar ați continuat să-i primiți pe cei care doreau să vă povestească visele...

— Da, cu excepția primului an de război, cînd am primit răniți de-a valma, apoi am revenit la ritualul meu.

— Să revenim la Johan și la prima perioadă. Cît de bine i-a făcut lui Johan că a avut cui să-i povestească visele?

— Nu știu. Un lucru este sigur, Johan a continuat să tacă pînă la moarte. Singurele cuvinte pronunțate de el în fiecare zi erau cele adresate mie, cînd îmi povestea visele.

— Johan venea în fiecare zi?

— Da, a fost singurul pacient care a venit în fiecare zi. Și toți ceilalți i-au recunoscut în mod tacit dreptul de a fi primul, la ora nouă fix, pentru a-mi povesti visele. De fiecare dată cînd ajungeam la spital Johan era acolo, în picioare, lîngă ușa, iar în spatele său, disciplinați, se aflau *ceilalți*. Nu știu prin ce metodă le impunea un fel de respect tuturor. Nimeni nu se îmbulzea niciodată pe coridor. Cred de altfel că Johan organiza *coada*, pentru ca totul să se desfășoare repede și eficient.

— Reușeați să notați tot ce vă povesteau pacienții?

— Scriam repede și prescurtam cuvintele. Iar apoi Ludmila transcria totul... Încercam uneori să recitesc toate acele *povestioare* ca să identific eventuale elemente repetitive. Dar nu eram niciodată sigur de *adevărul* celor povestite de pacienți. Sînt de altfel sigur că unii nu-și aminteau absolut nimic din ceea ce visaseră, dar veneau totuși să-mi debiteze cîte un vis *inventat* pentru că acest lucru le făcea bine.

— Johan inventa și el vise?

— Cu siguranță. Simțeam de altfel imediat cînd inventa și cînd nu. Nimeni nu-și poate aminti de altfel sistematic visele. Și el realiza, cred, că eu îmi dădeam seama de

micul său joc. Îmi zîmbea într-un anume fel, ca și cum ar fi vrut să-mi spună: „Nu mă credeți în dimineața aceasta, ați înțeles că visul pe care vi-l povestesc este inventat, dar nu vreți să-mi spuneți acest lucru, vă prefaceți că mă luați în serios, ceea ce eu apreciez de altfel“. Da, această nouă formă de complicitate îi convenea. Uneori pretindea că visele sale se repetau. Și atunci îmi spunea: „Am revisat exact visul de acum două luni“. „Care dintre ele, Johan?“, întrebam eu. „Am visat că aveam degetele retezate“, spunea Johan. Acest vis se repeta cam la fiecare trei sau patru luni. Johan visa că avea degetele de la mîna stîngă sau de la mîna dreaptă retezate și că încerca singur să și le lipească la loc. Visul revenea ca o cometă otrăvită, Johan era foarte tulburat de fiecare dată cînd visul îl vizita din nou. Într-o zi a venit la mine cu degetele de la mîna dreaptă bandajate. Mi le-a arătat și mi-a spus: „Le-am bandajat preventiv, nu se știe niciodată“.

— Vi se povesteau uneori și monstruoziții?

— Da.

— De exemplu?

— Un fost profesor de istorie visa că în fiecare dimineață niște doctori veneau să-i scoată cu penseta un vierme care îi creștea peste noapte în creier. Am avut mai mulți pacienți care visau scene de canibalism. Ceea ce nu mă mira, auzisem oricum despre cazurile de canibalism din Ucraina, cînd Stalin i-a înfometat pe țărani ca să-i forțeze să intre în colhozuri. De altfel, unul dintre pacienții care aveau coșmaruri de acest gen era un refugiat ucrainean, ajunsese în România prin 1934. A lucrat la gara din oraș, era acar. Cred că acel om văzuse lucruri teribile în Ucraina, cadavre înghețate, oameni morți în casele lor din cauza foametei, părinți mîncîndu-și nou-născuții... Timp de cîțiva ani a avut un comportament normal în oraș, s-a și însurat cu o *buțancă*. Dar prin 1937 a început să dea semne de demență, răzuia cu o lopățică varul de pe fațada gării și îl mîncă. Cînd se așeza pe taburet în fața mea începea întotdeauna cu fraza „Am visat că am mîncat“... Și apoi urma de fiecare dată ceva monstruos... „Am visat că am

mîncat coajă de copac“, „Am visat că am mîncat viermi“, „Am visat că am mîncat un cap de mort“, „Am visat că am mîncat tencuiala de pe fațada gării“.

— Cine a fost Grigore?

— Grigore a fost un om cam sărac cu duhul, din punctul meu de vedere. Cred că era un melancolic anxios, cu mari deficiențe mintale. Omul ăsta venea sistematic la mine, dar numai în primele două zile ale săptămînii, luni și marți. Se așeza pe taburet, mă privea cu un aer vinovat, ridica din umeri și spunea: „N-am visat nimic“. Eu îi spuneam: „Bine, Grigore, poți să pleci“. El se ridica rușinat, spunea: „Mulțumesc, domnule doctor“ și pleca smerit. Dar nu a stat mult la noi, cam vreo opt-nouă luni. Nu era un om periculos, nu agresa pe nimeni, doar că nu se putea concentra pe absolut nici o muncă. Cum îi cereai ceva, de exemplu, să măture un salon sau să ajute la bucătărie, i se lumina față, spunea: „Mulțumesc, m-ați salvat“ și se apuca imediat de treabă. Numai că după două minute rămînea inert, intra într-o stare de prostrație. Dacă îl rugam să lustruiască o pereche de bocanci, dădea de două ori cu peria și apoi rămînea cu mîna dreaptă imobilă în aer. Dacă îi ceream să curețe cartofi la bucătărie, după ce curăța o jumătate de cartof se bloca... Totuși, mai tîrziu și-a găsit de lucru, purta prapurii la înmormîntări. Nu știu din ce motiv înmormîntările nu-l blocau, era capabil să poarte prapurii timp de ore întregi, de la biserică pînă la cimitir și înapoi.

— Cine a fost preotul *diabolic*? Așa l-ați numit în caielele dumneavoastră.

— Îl chema Astofenie Bahavariuc. A ajuns la noi tot înainte de război, trimis de ierarhie ca să se *odihnească*. Cred că preotul ăsta a fost un caz de schizofrenie cronică manifestată prin delir permanent. Oficia într-o biserică de țară, nu mai știu în ce sat, cred că Zariștea. Enoriașii au început de fapt să se plîngă de predicile sale. Comportamentul său părea normal, dar ceea ce le spunea oamenilor la predică nu se potrivea cu învățăturile creștine. Treptat, a început să le spună sătenilor că lumea va fi împărțită între